

Blőse úrék Szabadkáról

Közelesem ismét Szegeden vendégszerepel a Szabadkai Ipszínház magyar tagozata. Ifj. Szabó István rendezésében Remenyik Zsigmond: Blőse úrék mindenkinek tartoznak című tragikomédiáját játsszák december 12-én, a szegedi Kissszínházban. A darab szabadkai bemutatója november elején volt, s az előadás — ahol a főbb szerepekben Árok Ferencet, Barátság Zoltánt, Korica Miklóst, Karna Margitot és a szegedi nézők több ismerős művészt láthatjuk viszont — érdekessége, hogy díszleteit és jelmezeit Gyarmathy Ágnes, a Szegedi Nemzeti Színház művésze tervezte.

A századfordulón született Remenyik Zsigmond, 1962-ben bekövetkezett haláláig, a szó igazi értelmében kalandos életet élt meg. Tanulmányait Egerben végezte, s húszas évek elején rendkívül nehéz körülmények között volt bárongorista, csempész, divatkereskedő Dél-Amerikában. Hazatérése után kapcsolódott be az irodalmi életbe, első frásait a Hét, a Ma és a Nyugat közölte. 1939-től 41-ig megjárta az Egyesült Államokat is. Művei jórészt önéletrajzi vonatkozásúak. A Blőse úrék mindenkinek tartoznak az expresszionizmus jegyeit viseli magán, polgárhőse, Blőse úr, hiábavaló küzdelmet folytat környezetével, rádbőben életének elhibázottságára, magára marad, s az élet hazugságainak fölismerése erőt ad neki a lázadáshoz.

Hagyma és hiedelem

A kuruzslók, vajákosok és füves-emberek „patikájában” időtlen idők óta jeles helyen állnak a különböző hagymafélések: javallották is minden nyavalyára, köhögéstől a féreghajtásig. Az egyik legrégebb hazai orvoscönyv: a híres pozsonyi orvos, K. Mátyus István 1787-ben napvilágot látott Ó, és Új Diateticájának néhány receptje jól illusztrálja a hagyma mindenhatóságába vetett hitet.

„...Jó köhögés, fulladozás, testi gyöngeség, vizeletesség ellen, a megfázás, a hideglelés és a kólika...” szintén meghatárol, de „...jó a bűdös romlott víz ártalmának megszüntetésére”, továbbá alkalmas kenet az „állatok marása ellen is”. A szerző komolyan hitt abban, hogy „...tejből főzve és holdfogyatkozáskor megítatva a gyerekekből kiűzi a gilisztát”. Elgondolhatjuk, micsoda ázsíjja lehetett, hisz tudós szavak garantálták: megszünteti a részegséget és „élesíti a Vénuz tüzét”.

A kor divatja szerint a vöröshagyma héjából főzött teát mézzel édesítve nátha, gyomor- és vesebajok ellen is alkalmazták. Csupára tartották képesnek étvágytalanság esetén, s a fokhagymánál nem ismertek jobb patikaszert az érlelmeszedés ellen sem. A Nagy Hippokratész, a tudományos orvostan megalapítója még terméketlen nőknek is ajánlotta a póréhagymát, meddőségük elmúlását ígérve.

A vöröshagyma nem hiányzott már az egyiptomiak étkezésél, gyógyszerei közül sem, az ókori görögök pedig még főzélként is ették. Becsére jellemző, hogy Athén piacain a hagymakereskedők külön kasztot képviseltek. Rómában sem lehetett másként, ha igaz a fáma, hogy Romulus és Remus utódei édesen, sósan, savanyítva egyaránt szinte gyümölcsként élvezték.

A fóliások tanúsága szerint hazánkban is régóta népszerű. Feljegyzésekben már 1644-ben nyoma volt a hagymatermesztésnek, s az elsősorban pedagógusként tisztelt tudós, Comenius is említést tesz könyvében a kertekben tenyésztő vörös- és fokhagymáról. A magyar parasztnak évszázadok óta egyik fő eledelje volt, ha más nem is, hagyma mindig akadt a tarisznyában. Így aztán nem is csoda, hogy Magyarországról, Makó környékéről indult világhódító útiára. Amíg más, hajdan szintén kapós fűszernövények, például a tárkony, a sárfenyő, a kakukkfű vagy a tárnic ma már delikátnak konyhai különlegességek számát, a hagyma szinte mindennapos asztalainkon.

Az évszázados babonákon — hogy összetörve, sóval elkeverve elállítja az orrvérzést, kiűzi a tyúkszemet — mosolyog a mai ember, s azt sem veszi komolyan, hogy a hagymalé rózsavízzel elegyítve élesíti a látást, s ha ezt a mixtúrát még pálinkával is „dúsítják”, a süket is hallóvá válik tőle. Beigazolódott azonban, hogy a babona sokszor rejtett tényleges, a tudomány figyelmére méltó elemet. A hiedelmek tudományos vizsgálata során derült fény arra például, hogy a fokhagymának baktériumölő hatása van, olaja ma már keresett cikk. A szakértők a hagyma táplálkozás-élettani jelentőségét is megerősítették.

Éppen egy hazánkfi. Tangl Harald állapította meg, hogy a hagyma jelentős mennyiségű C vitamint és értékes ásványi sókat tartalmaz. A tudomány számos megérzést, hiedelmet igazolt, ám a növény újjászülető babonák forrása ma is. A múlt században átmenetileg a kóspaszok egyetlen bizodalma volt: a vöröshagyma levélével való dörzsöléstől várták hajzatuk újraserkenését. Ma is akadnak, akik tar koponyájukat a siker reményében hagyma-elixirrel kezegetik. Vajákolás? Kuruzslás? Netán a „hagymatudomány” újabb ágának előőrsei?

G. R.

Albérlet az emeleten

Amint a nyirkorgó falépcsőn fölfelé kaptatok, diákkorom egyik slágere kísért: Egy albérlet az emeleten... Már is nyílik az ajtó, a fiú barátságosan beljebb tessékél. Igazi cselédszobába jutok, még a vaságy is megvan. Egy „kredenc”, két szék, kis asztal. Az ágy fölötti könyvespolcon üres üvegek sorakoznak, hatnyolc könyv, másik végéről nemzetiszínű zászló bomlik ki az összedobált pokrócok fölé. Ami a tisztaságot illeti, bizony szó érhető a ház — az az a szoba — elejét. Sőt, a végét is.

— Mióta lakik itt?
— Már több mint egy éve. Jó hely ez: csak négyszázötvenbe kerül, az öregasszony meg nagyon ritkán van idehaza. Igaz, többnyire én is csak aludni járok ide.

B. L. negyedéves joghallgató, Szabolcs megyéből származik. Fél évig már lakott kollégiumban, azóta, saját szavai szerint, már vagy tíz helyen.

— Nem nekem való a kollektív. Itt sokkal jobban lehet tanulni, egyszer már úgyis elvágtam. Visszamehetnék már, közben alacsonyabb lett a kategóriám is, de nem akarok. Sok ott a köztudás, meg az ember is.

— Szeret egyedül lenni?
— Dehogya. Csak... így más.

— Így hogyan él, mit csinál?

— Discóba járok gyakran, kártyázunk sokat. Ide nőket is lehet hozni, bármikor.

— S a pénz elég?

— Anyám nyugdíjas tanárnő, apám meghalt. A pénz nem volna elég, de el szokunk néha járnivalózni a barátokkal. Egy maszek kertészetben 20 forint órabért adnak.

Ritkán hallani, hogy egy-zobás lakást adjanak ki albérletbe. A belvárosi modern ház negyedik emeletén még is így történt. A két fiú elsőéves főiskolás; katonakörük jó barátok. A barátság sokra tartják, de jelenleg éppen elégük van belőle.

— A főbérő vagy 65 éves, mindjárt az elején szokatlannul közvetlen volt, azt ajánlotta, hogy tegeződjünk. Kiköltözött a konyhába, megvan ő ott is, azt mondja. Fura dolgokat mesélt magáról, az ételéről, bár szerintem legalább kettővel mindig osztani kell, amit mond. Nagyon fiatalosnak akar látszani, mindenféle lezser cuccokban jár. bennünket is mindig sörözni hív, tár állítólag ő a világ legbetegb embere, mindig panaszokozdik.

— Az még hagyján, de szinte soha nem hagy békén bennünket. Éjjel után jár haza, ruhatáros egy étteremben; olyankor belül, hogylétünkéről érdeklődik és beszél.

— A legkisebb mégis az, hogy valószerűleg ferde hajlamai is vannak. Nőkről mindig megvetéssel beszél, de ez nem akadályozza meg abban, hogy pornó könyvekből hosszú erotikus részleteket ne olvasson föl unos-untalan. A konyhában a falak is tele vannak meztelen nők képeivel.

Mennék a konyhába: óriási lakat függ az ajtón.
— Újabbán ránk fogja, hogy mindent elrontunk, a fürdőszoba csapjától az ablakkilincsig. Amikor odavan, bezárja a kuckóját. En elsejé-től elköltözöm innen, torkig vagyok.

— Mennyit kért a szabadért?

— Nyolcszázat fejenként.

— Kár a helyért, jó helyen van, csendes is, kényelmes is lenne különben... En még ebben a félévben maradok, de azután nem.

Búcsúzokom, az előszoba is tele képekkel. Keménynapirból kivágott koponya, mellette meglepően jó, avantgard stílusú rajz. Zöldarcú, szemüveges férfifej, zilált hajjal, nyaka körül óriási sállal. A címe: Az üldözött.

— Kollégiumba inkább másodéves után, harmadévesben mennék, ha lehetne — mondja az elsőéves orvostanhallgató kislány. — Csak jobb az, bár szerintem van egy sajátos albérletes életforma is, eddig nem kellőképpen felismert előnyökkel. Akiknek magas a kategóriájuk, azoknak úgyszincs más választásuk, mint az albérlet. Az egyetem, főiskola kezdetekor a sok újdonság között megnyugtatóbb, az otthonhoz közelebbinek tűnhet lehet egy jó albérlet. Az otthonhoz, ahonnan elszakadtunk.

— Ahol mi lakunk, a házaspár nagyon kedves velünk — folytatja társnője. — Egyedül biztosan nem laknék sehol, ketten-hárman az igazi. A kollégium az első évben túl drasztikus lehet a közösségi normák elsajátításában, úgy gondolom. Tanulni is könnyebb így.

Amit ők mondanak, többé-

kevésbé egybevág egy óttágy „mini-leánykollégium” tagjainak véleményével. Tarjánban háromszobás lakásban laknak, a főbérő vidéken él. Hatszáz forintot fizet mind-egyikük, három éve élnek így. Hárman jogászok, de van közöttük főiskolás és óvónő is.

— Még mindig a legjobb forma a kollégium, de szerintünk jövője csak a három-négyszobás szobáknak lehet. Kikkszellem viszont sokkal könnyebben kialakulhat egy kollégiumi közösséget, annak sajátos légköre, zárttsága miatt, mint nálunk. Kollégisták leginkább csak kollégistákkal barátkoznak. Tudom, szerénytelenségnek hangzik, amit mondtam, a mi esetünk különben sem tipikus, de az biztos, hogy nekünk a többiekkel függetlenül, külön-külön is annyi ismerősünk van, kollégista és nem kollégista, hogy akármilyen jól megvagyunk együtt, nem merevedik a többiekkel szembenállóvá a társaság.

Albérletbe keveser mennék önszántukból, többnyire szükségesség más szempont. Az emberi személyiség természetéhez tartozik a kollektív ösztön. Azoknak a „partizánoknak” a többsége, akik belvárosban, külvárosban jó és rossz főbérőkkel, együtt és külön-külön élnek: diák. A diátekvelem elmúlnak, az élmények lecsapódásai azonban tovább élnek, makacsul egzisztálva, új elemekkel bővítve a fiatalember távozásuknál kezdő eszméjét, világképét. S korántsem mindegy: mivel jár, mivé tesz egy-egy „albérlet az emeleten”.

Domonkos László

Önkiszolgáló?

Hány önkiszolgáló étel-miszerbolt vagy ABC-áruház van az országban? A pontos válaszhoz nem szükséges komputer, de még zsebszámológép sem. Mert bár önkiszolgálónak nevezzük mindazokat az üzleteket, amelyekben szabadon emelhetünk le az állványokról árut, valójában — két budapesti és egy székesfehérvári ABC-áruházat kivéve — az étel-miszer-kereskedelemben idáig csak részleges önkiszolgálást vezettek be. A sajtot, a felvágottat, a pék-árut, a húst, a zöldséget, a gyümölcsöt, a hidegkonyhai készítményeket, a süteményeket mindmáig hagyományos módon szolgálják ki. Vagyis úgy, hogy a vásárló áll a pult előtt, várja, míg rá kerül a sor, azután megvárja, míg az eladó levágja, leméri, becsomagolja és árazza a kért árut. Minél nagyobb az étel-miszer-áruház, annál több helyen várakozhatunk, külön-külön az említett cikkekért. Mindez nem nevezhető sem korszerűnek, sem gyorsnak, sem gazdaságosnak.

Hogy mégis ez a módszer, ez a félmegoldás, ez a félönkiszolgálás terjedt el az egész országban, annak elsőrendű oka, hogy az ipar egyelőre az étel-miszereknek csak egy részét szállítja fogyasztói csomagolásban. Azt sem régóta, hiszen sokan emlékszünk még arra, mikor a boltban zsákból mérték a lisztet, a cukrot, kánnából a tejet, tejfölt, sőt, némev településen még ma is hasorlóképpen árusítanak. A jövő azonban kétszékű: ezt kívánja a vevő kényelme és a kereskedelem gazdaságossága egyaránt. Hogyan valósította

meg a teljes önkiszolgálást a néhány, említett ABC-áruház? Részben a maga erejéből, részben szállítói segítségével.

Egyes felvágottak és a tökéletes ipari előrecsomagolása már megkezdődött, ha kis mennyiséget is, de már fogyasztói csomagolásban is szállítanak a húspari vállalatok. Néhányféle sajt szintén csomagolva kerül forgalomba, almát, hagymát, krumpelit, déligyümölcsöt is be tudnak szerezni a boltok hálóiban, kis zsákbán. A többi az önkiszolgálásra intenzíven törekvő étel-miszer-áruházakban a kereskedők maguk csomagolják.

Nem könnyen. Ehhez ugyanis gépeket, csomagolóanyagot, gyorsmérleget, az árat feltüntető masinát kell beszerezniük. Sőt, át kell szervezni a munkafolyamatokat, át kell rendezni az eladóteret is, és helyet kell teremteni a csomagolóshoz. A valódi önkiszolgáló boltban megváltozik az eladók feladata: az árufeltöltésre és a csomagolásra szűkül.

Tulajdonképpen ez kényszermegoldás. A valódi az lesz, amikor az ipar mindent, a kenyeret éppen úgy, mint a felvágottat, sajtot, fogyasztói csomagolásban szállítja. De — mint a példák bizonyítják — addig is van mód a teljes önkiszolgálás bevezetésére. Megteheti bármely bolt. ABC-áruház, amelyik nem sajnálja a pénzt az eszközök beszerzésére, a fáradságot a munkafolyamatok átszervezésére. Klivívja ezzel a vásárlók elismerését, akik a megszokottnál gyorsabban és egyszerűbben jutnak a napi étel-miszerekhez.

Éppen egy hazánkfi. Tangl Harald állapította meg, hogy a hagyma jelentős mennyiségű C vitamint és értékes ásványi sókat tartalmaz. A tudomány számos megérzést, hiedelmet igazolt, ám a növény újjászülető babonák forrása ma is. A múlt században átmenetileg a kóspaszok egyetlen bizodalma volt: a vöröshagyma levélével való dörzsöléstől várták hajzatuk újraserkenését. Ma is akadnak, akik tar koponyájukat a siker reményében hagyma-elixirrel kezegetik. Vajákolás? Kuruzslás? Netán a „hagymatudomány” újabb ágának előőrsei?

G. R.

Vízi szemle Sok a gazdátlan csónak

Még mindig forgalmas a Tisza, teherszállító hajók és uszályok járják a folyót. Zavaratlan útjukat segíti a vízi rendszet is. Az örs motorcsónakjáról — a legutóbbi bejárásakor — több gazdátlan, a parthoz sodort vagy kikötött, de süllyedőfélben levő csónakot fedeztek fel a vízi rendőrök. Félő, hogy az áradás magával sodorja a kishajókat, amelyeket aztán hűbába keresnek gazdáik. Sok csónakon nincs is rajta a tulajdonos név-áblája, pedig ez kötelező. Csónakok tucatjai

találhatók a téli kikötőben is szabálytalanul kikötve, ezek ráadásul még akadályozzák is a bevonuló hajókat.

A vízi rendszeti örs ezért kéri a tulajdonosokat, helyezték csónakjaikat biztonságba és szabályos helyen kössenek ki. A szülőik figyelmébe pedig a szokásos tanácsot ajánljuk, vigyázzanak a gyerekekre, ha esetleg beáll a Tisza, s befagynak a város környéki tavak, a csúszkálásból könnyen baj lehet.

Jövőre

A mozik 30 ország filmjeiből mutatnak be

Elkészült a MOKÉP jövő évi filmbemutatósi terve. Az előzetes program szerint filmszínházainkban 1978-ban 207 játék- és dokumentumfilm, illetve rövidfilm-összeállítás tűznek műsorra. A bemutatásra kerülő filmek 30 ország filmtermését reprezentálják, közülük 118 a szocialista országokban készül.

Hazánk filmművészetét a következő esztendő film-bemutatói során — a tervek szerint — 22 új magyar játékfilm képviseli. Ezek sorában Fábrí Zoltán legújabb filmje, a „Magvarok” a második világháború idején Németországban játszódik, s egy ott munkát vállalt magyar parasztközösség tragikus sorsát követi nyomon. Paraszti környezetben játszódik Kovács András filmje, a „Ménegazda”, amely Gáll István kisregényének feldolgozásával az ötvenes évek társadalmi-politikai légkörét idézi fel. Mihályfi Imre „Közös bűn” című — Galgóczy Erzsébet kisregénye nyomán készült — alkotása az ellenforradalom napjaiba, egy határ menti tanyaúra kalauzolja el a nézőket. Bacsó Péter legújabb filmje, az „Áramütés” két testvéréről szól. Műsorra kerül Gálóczi Erzsébet és Mészáros Márta külföldön már sikert aratott, „Ök ketten” című filmje és Sára Sándor legújabb alkotása, a „Nyolcvan huszár” című történelmi témát feldolgozó film is.

A tervek szerint 1978-ban újabb 38 szovjet filmet ismerhetnek meg a hazai mozi látogatók. Közülük Lari-

sa Sepityko „Felemelkedés” c. háborús drámája a nyugat-berlini fesztivál nagydíját nyerte el, Lev Kulidzsanov „Csillagos perc” című dokumentumfilmje pedig Gagarin első űrutazásáról szól. A filmalkotások sorában bemutatásra kerül Krzysztof Kielowski lengyel rendező „Sebhely” c. műve, „A birodalom hamvain keresztl” c. román történelmi film, Bertolucci olasz rendező a fasizmus sötét korszakát fellelevenítő „Novocento” című négyrészes történelmi drámája is. A szórakoztató alkotások között a „Mimimo” és a „Cirkusz a cirkuszban” című szovjet, valamint az „Erjedő bor” című cseh-zlovák film mellett új magyar vígjátékok is szerepelnek a programban. Bemutatják Mórész Zsigmond „Nem élhetek muzikaszó nélkül” című színdarabjának filmváltozatát, amelyet Sík Ferenc rendezett, s Mészáros Gyula „A néma dosszié”, Bán Róbert „Dóra jelenti” című filmjét, „A kialudt tűzek fénye”, „A fekete rák ollójában”, a „Péter cár és a szecsen” című szovjet és a román — NSZK — francia koprodukcióban készült „A Csendes-óceán kalózái” című kalandfilmeket, „A legigazítottak bolygója” című tudományos-fantasztikus NDK-filmét, a „Kék madár” szovjet-amerikai koprodukcióban készült, Cukor György rendezte változatát és a „Pelé” című mexikói dukumentumfilmét.

Gazdag programot ígér a stúdióhálózat műsorgeterve is. (MTI)